

ПІДСУМКИ

ГОЛОВУВАННЯ

ПОЛЬЩІ У

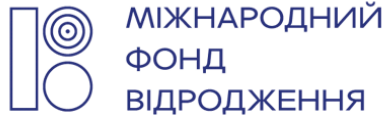
**ВИШЕГРАДСЬКІЙ
ГРУПІ**

*чи є потенціал для регіональної
співпраці з Україною?*

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

ГЕННАДІЙ МАКСАК

Підсумки головування Польщі у Вишеградській групі: чи є потенціал для регіональної співпраці з Україною?

Аналітична записка програм “Сусідства та регіональних ініціатив” та “Інтеграції з ЄС” Ради зовнішньої політики “Українська призма” в рамках проекту Інституційного розвитку аналітичних центрів за підтримки Посольства Швеції в Україні, Ініціативи відкритого суспільства для Європи (OSIFE) та Міжнародного фонду «Відродження».

Автор: Геннадій Максак, виконавчий директор, Рада зовнішньої політики «Українська призма»

ЗМІСТ

Резюме	4
Еволюція механізмів співпраці у рамках В4	6
Від намірів до реальності у зовнішньополітичній сфері: поступ Варшави у досягненні пріоритетів головування у В4 (липень 2020 – червень 2021)	9
Пріоритети головування Польщі у В4	9
Саміти та координаційні зустрічі глав урядів протягом головування	10
Міністерські зустрічі у формуванні спільного європейського знаменника	12
Міжнародний Вишеградський Фонд	12
Український контекст вишеградського головування Польщі	14
Передумови для співпраці В4 та України	14
Східне партнерство	15
В4+Україна	16
Висновки та рекомендації	18
Формат В4+Україна	19
Розширені формати В4+Україна+	20

Резюме

1 липня 2021 року закінчилося річне головування Польщі у Вишеградській групі (В4). 2020-2021 рр. можна назвати знаковими для цієї регіональної ініціативи, яка у лютому 2021 року відзначила 30 річницю від започаткування. Така символічна дата для підбиття підсумків та досягнень також збіглася в часі з новими викликами як світового, так і регіонального масштабу.

Група виступала майданчиком для координації спільних зусиль на рівні Європейського Союзу в питаннях:

- доступу до ресурсів Фонду відновлення ЄС (Нове покоління ЄС),
- питаннях міграції та адаптації до вимог Європейського зеленого курсу,
- боротьби з наслідками пандемії коронавірусу тощо.

Утім, В4 також показала низький спільний знаменник і різні підходи держав-членів залежно від проблематики докладання зусиль.

Вишеградська четвірка

Це **неформальне регіональне** об'єднання з метою координації зусиль Польщі, Словаччини, Угорщини та Чехії в політичній, економічній, культурній, безпековій сферах як в рамках групи чотирьох держав Центральної Європи, так і на рівні Європейського Союзу та НАТО.

Задля розуміння потенціалу українського залучення варто звернути більше уваги на головування Польщі у Вишеградській групі з липня 2020 до червня 2021 року. По-перше, попри принцип консенсусу у прийнятті рішень, кожна головуюча держава пропонує свої пріоритети на рік з урахуванням власних зовнішньополітичних інтересів. Польща як стратегічний партнер України мала можливість запропонувати та пролобіювати свої пріоритети, які включають Україну. По-друге, святкування 30 річниці від заснування В4 давало Варшаві можливість пропозиції сміливих стратегічних рішень щодо подальшого розвитку ініціативи.

Утім, для України, попри заяви Києва про необхідність активізації співпраці з В4, польське головування не ознаменувалось кардинальним поліпшенням співробітництва з четвіркою. Символічно, що згадки про В4 зникли з політичних заяв президентів України та Польщі під час двосторонніх зустрічей, а регіональна співпраця змістилася у бік Люблінського трикутника. Така позиція відзеркалює розуміння обома сторонами поточної політичної реальності на рівні Вишеградської групи. Двосторонній трек України з Угорщиною теж дається в знаки.

До позитиву можемо віднести координовану допомогу членів ініціативи у наданні гуманітарної допомоги Україні для подолання наслідків пандемії у рамках програми V4 East Solidarity programme.

Водночас багаторазове перенесення саміту Східного партнерства на тлі пандемії, масштабних криз у Білорусі та у відносинах Вірменії та Азербайджану не дозволили реалізувати весь потенціал головування Польщі в В4 для України у рамках багатостороннього формату В4+Східне партнерство.

Вочевидь, що повноцінне відновлення формату В4+Україна на даному етапі неможливе, що спричиняє зниження як політичної риторики сторін, так і конкретних проявів регіональної співпраці.

Еволюція механізмів співпраці у рамках V4

Вишеградська група була заснована 15 лютого 1991 року президентами Польщі, Угорщини та Чехословаччини, які підписали відповідну декларацію в угорському містечку Вишеград. У 1993 році через розділення Чехословаччини на дві незалежні держави, Чеську Республіку та Словацьку Республіку, група отримала свій поточний склад та назву – Вишеградська четвірка (V4). Головними цілями групи, які поставили її засновники, стали:

- співпраця на шляху до європейської та євроатлантичної інтеграції;
- проведення консультацій та спільних скоординованих дій;
- напрацювання спільної позиції V4 на міжнародній арені.

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ V4

1991

На першому етапі члени групи зосереджувались на координації своїх європейських та євроатлантичних інтеграційних амбіцій, запроваджено річне ротаційне головування в групі та створено Міжнародний Вишеградський фонд.

2004

Другий етап був присвячений пошуку та позиціонуванню нової ролі V4 та форм регіональної співпраці, зважаючи на досягнення засадничих цілей зі вступом Польщі, Словаччини, Угорщини та Чехії до ЄС та НАТО.

2021

Поточний етап характеризується, з одного боку, появою нових безпекових викликів для ЦСЄ, пов'язаних з російською агресією в Україні, а з іншого- спробами країн V4 відстоювати власну регіональну політичну ідентичність в рамках Європейського Союзу в контексті триваючого процесу перерозподілу повноважень від національних урядів до Брюсселя.

Декілька організаційних моментів є важливими для кращого розуміння функціонування В4.

По-перше, Вишеградська група не є міжнародною організацією з точки зору міжнародного права, хоча її діяльність має доволі багато елементів, притаманних універсальним та регіональним міжнародним форумам.

Організація не має ні свого міжнародного секретаріату, ні іншого координаційного органу. Єдиною спільною структурою, яка з'явилася за рішенням В4, став Міжнародний Вишеградський Фонд.

По-друге, всі рішення в рамках Вишеградської групи приймаються консенсусом.

З одного боку, це дозволяє виступати одним голосом як на рівні інституцій ЄС, так і назовні. Водночас такий підхід зменшує кількість спільних політичних ініціатив у царинах, де хоча б одна держава має відмінну від інших членів позицію. Тому країни В4 можуть диверсифікувати свої міжнародні контакти у регіоні Центральної Європи та не завжди вважають Вишеградську групу основним майданчиком регіональної співпраці (країни групи також беруть участь в інших форматах: Ініціативі трьох морів, Бухарестській дев'ятці, Веймарському трикутнику, трикутнику СЛАВКОВ і т. д.).

По-третє, попри відсутність спільних органів, співпраця відбувається відповідно до річних пріоритетів тієї держави В4, що головує у групі.

Пріоритети президентства кожної з держав перед затвердженням на національному рівні обговорюються з усіма іншими країнами-партнерами. Такий уклад є компромісом між амбіціями країни, що головує, та спільним знаменником усіх чотирьох учасниць.

Але навіть у порівнянні з окремими міжнародними організаціями, співпраця Вишеградської групи є зазвичай інтенсивною та проходить на багатьох рівнях – від урядового і парламентського до співпраці на рівні регіонального та місцевого самоврядування, а також неурядових організацій та експертів. Традиційно діалог відбувається під час самітів глав урядів, міжвідомчих зустрічей на керівному та експертному рівнях, міжпарламентських заходів, інформаційних, освітніх та культурно-мистецьких спільних ініціатив.

Міжурядовий рівень є найбільш вагомим з точки зору ухвалених рішень групи. На цьому рівні В4 тематичне поле спільних зусиль є доволі широким: участь у виробленні політики ЄС; зовнішня політика; економіка та інновації (у т. ч. цифрові); енергетика, транспорт, інфраструктура; кліматична політика та довкілля; безпека та оборона; наука і технології; регіональний розвиток.

Важливими є регулярні консультації учасників Вишеградської групи напередодні засідань Європейської ради, Ради ЄС з питань зовнішньої політики, різних секторальних засідань на рівні інституцій ЄС.

Попри те, що до основних питань, які потребують спільних підходів, відносяться питання вироблення внутрішньої та зовнішньої політики ЄС, четвірка є доволі активною у побудові власних зовнішньополітичних ініціатив. Зокрема, відомий формат В4+ для співпраці з третіми країнами (у тому числі й окремими членами ЄС), виходячи з конкретних пріоритетів та поточних інтересів В4. Серед усталених розширених форматів співпраці В4 проводяться консультації з Німеччиною, Францією, державами Бенілюксу, державами Північної Європи та Балтії (Nordic and Baltic states (NB8)), а також спільні зустрічі з представниками регіонів Східного партнерства та Західних Балкан. Від намірів до реальності у зовнішньополітичній сфері: поступ Варшави у досягненні пріоритетів головування у В4 (липень 2020 – червень 2021)

Від намірів до реальності у зовнішньополітичній сфері: поступ Варшави у досягненні пріоритетів головування у В4 (липень 2020 – червень 2021)

Пріоритети головування Польщі у В4

У липні 2020 року Польща розпочала своє шосте з моменту заснування ініціативи головування на ротаційній основі у Вишеградській групі. Загалом у ті періоди, коли Варшава знаходилася біля керма В4, вона фокусувалась на питаннях активної участі у процесі розширення та формування політики сусідства ЄС, посиленні згуртованості самого регіону Вишеградської групи і його позитивного іміджу, а також поліпшення взаємопов'язаності як на інфраструктурному рівні, так і в контактах між людьми.

Поточна програма головування Польщі була затверджена Радою міністрів РП у червні 2020 року. Слоганом польського головування було «Повернення на правильний шлях», що означає відновлення економічної спроможності після кризи, спричиненої пандемією. Ініціативи у рамках плану діяльності були зведені до трьох вимірів: економіка та взаємопов'язаність („connectivity”); безпека; суспільство.

Основну співпрацю та координацію між країнами Вишеградської групи під час польського головування планувалося зосередити на питаннях участі у виробленні політик Європейського Союзу. Польща отримала мандат від партнерів по групі щодо презентації спільної позиції в інституціях ЄС, а також у відносинах з Німеччиною, яка головувала у Раді ЄС у другій половині 2020 року.

Серед пріоритетних питань на порядку денному у програмі головування Польщі була презентація спільної позиції щодо елементів механізму Європейського

інструменту відновлення (European Recovery Instrument (ERI)) на фінальних стадіях роботи над бюджетом ЄС на 2021-2027 рр.

Варшава також задекларувала інтерес для Вишеградської групи у питаннях відносин ЄС з Великою Британією, побудові трансатлантичних відносин, просуванні Ініціативи Тримор'я, політиці розширення ЄС, а також Східному партнерстві.

ЦІЛІ ГОЛОВУВАННЯ ПОЛЬЩІ У В4

СИЛЬНА V4 В СИЛЬНІЙ ЄВРОПІ

В програмі головування йдеться про консультації та координацію дій V4 на рівні ЄС, а також посилення впливу на процес прийняття рішень в Євросоюзі.

МІЖЛЮДСЬКІ КОНТАКТИ

Міжлюдські контакти орієнтовані на посилення інтеграції та можливих синергій на суспільному рівні між країнами V4, в тому числі у сферах культури, молоді, освіти та спорту.

ПОВЕРНЕННЯ ДО НОРМАЛЬНОСТІ

Спільна боротьба держав групи з пандемією та її наслідками у найкоротші можливі терміни, а також кооперація у сферах охорони здоров'я та науки.

ЦИФРОВА V4 (E-V4)

Розвиток співпраці цифровому порядку денному ЄС, включно з цифровою трансформацією, штучним інтелектом, робототехнікою, електронною торгівлею та кібербезпекою.

Саміти та координаційні зустрічі глав урядів протягом головування

Під час самітів очільників урядів Вишеградської групи Польщі вдалося вийти з низкою вагомих зовнішньополітичних пропозицій та сформуванню позицію щодо стратегічних та секторальних кроків ЄС. Магістральні питання спільного порядку денного були оприлюднені під час Саміту глав урядів V4 у Варшаві 3 липня 2020 року.

Регулярно проходили традиційні координаційні зустрічі глав урядів V4 напередодні засідань Європейської ради, на яких головував польський прем'єр-міністр. Міністр у справах ЄС Польщі головував на координаційних зустрічах групи перед засіданнями Ради ЄС із загальних питань (General Affairs Council).

Важливим спільним зовнішньополітичним кроком у 2020 році стала спільна заява президентів держав Вишеградської групи щодо ситуації у Білорусі, яка була прийнята під час консультацій В4 напередодні спеціального засідання Європейської ради з білоруського питання 19 серпня 2020 року.

Заява продемонструвала чітку солідарність держав групи з Білоруссю на тлі важливих дебатів в ЄС щодо реакції на події у Мінську після президентських виборів.

У вересні 2020 року під час Люблінського саміту глав урядів В4 обговорювалася спільна позиція щодо Білорусі, Росії, а також інших питань порядку денного Європейської ради. Лідери В4 також ухвалили спільну позицію щодо отруєння російського опозиціонера О. Навального.

24 вересня у Брюсселі відбулась зустріч глав урядів В4 з президенткою Європейської Комісії У. фон дер Ляєн, що може свідчити про цілеспрямованість зусиль Варшави у просуванні спільного порядку денного. У ході зустрічі порушувалися питання нового бюджету ЄС та Фонду відновлення, особливостей союзної кліматичної та міграційної політики, а також Економічний план для демократичної Білорусі. Цей план став позитивним результатом скоординованої роботи Вишеградської групи. Пропозицію В4 підтримали під час спеціального засідання Європейської ради 1-2 жовтня 2020 року.

Держави В4 проводили широкі консультації з питань використання атомної енергетики та вироблення спільного підходу на рівні ЄС, що стало доволі актуальним та гострим питанням після прийняття Європейського зеленого курсу.

Для консолідації позиції в енергетичній сфері на рівні ЄС формувалася коаліція зацікавлених держав. Наприклад, у березні 2021 року на рівні лідерів В4, а також Франції, Румунії та Словенії був підготовлений спільний лист до Європейської Комісії щодо ролі атомної енергетики у кліматичній та енергетичній політиці ЄС. У цьому зверненні країни вказують на те, що процес прийняття рішень на рівні ЄС, виключаючи атомну енергетику, негативно впливає на право членів вільно вибирати загальну структуру генерації енергії.

На політичному рівні важливим є прийняття на рівні глав урядів Цифрової декларації під час ювілейного саміту з нагоди 30-річчя Вишеградської четвірки в Кракові. Документ серед іншого фокусує увагу на побудові консультаційних механізмів у цифровій сфері, обміні кращими практиками, кооперації у сфері досліджень, залученні та гарантуванні ресурсів на цифрову трансформацію В4, розробці регуляційних норм на рівні ЄС у відповідній сфері.

Міністерські зустрічі у формуванні спільного європейського знаменника

Міжурядова та міжвідомча координація В4 на рівні ЄС відбувалася у сфері оборони, охорони здоров'я, транспорту, енергетики, внутрішнього ринку, промислової політики, цифровій сфері тощо. Особлива увага Варшави та партнерів по групі приділялась політиці вирівнювання (Cohesion Policy), спільній сільськогосподарській політиці (Common Agricultural Policy). Щодо кліматичної політики четвірка працювала з Європейською зеленою угодою (The European Green Deal), щодо міграційної політики – з Пактом щодо питань міграції та притулку (Pact on Migration and Asylum). У листопаді 2020 року у м. Вадовиці у продовження саміту глав урядів (3 липня) була проведена зустріч міністрів закордонних справ Вишеградської групи, під час якої міністри обговорили спільну позицію щодо проекту бюджету ЄС, пріоритети головування Німеччини в Раді ЄС, політику розширення ЄС, Східне партнерство та трансатлантичні відносини, а також відносини ЄС з КНР.

Польща від імені В4 також презентувала спільну позицію на засіданнях Генеральної Асамблеї ООН щодо підтримки Міжнародного суду ООН як головного органу Організації Об'єднаних Націй у питаннях пошуку мирного врегулювання міжнародних конфліктів.

Значним викликом стала адаптація діяльності В4 та реалізація спільних ініціатив під час пандемії, яка значно вплинула як на форму, так і на змістовне наповнення співпраці. **9 жовтня 2020 року відбулася дистанційна зустріч на рівні заступників міністрів закордонних справ, яка офіційно дала старт діяльності віртуального центру В4 з обміну інформацією щодо COVID-19.**

Міжнародний Вишеградський Фонд

З липня 2020 по червень 2021 року Польща також головувала у Міжнародному Вишеградському Фонді, який святкував Свою 20 річницю від заснування. З цієї нагоди міністри закордонних справ країн четвірки випустили декларацію, у якій, зокрема, відмічається:

За час існування Вишеградський фонд підтримав близько 6 тис. проєктів та надав 4,5 тис. стипендій на загальну суму у 96 млн євро.

Важливим є те, що програми Міжнародного Вишеградського Фонду охоплюють не лише регіон В4, але й поширюються на регіони Східного партнерства та Західних Балкан.

Новим виміром підтримки стало запровадження у квітні 2020 року програми V4 East Solidarity Programme. На першому етапі програма передбачала виділення 250 000 євро на практичне посилення медичної, соціальної, економічної стійкості вразливих груп населення країн Східного партнерства, що постраждали від наслідків пандемії COVID-19. На другому етапі за підтримки уряду Республіки Кореї розмір фінансової підтримки збільшився до 430 000 євро.

Бюджет Вишеградського фонду 2000-2020

За час існування Вишеградський фонд підтримав близько 6 тис. проєктів та надав 4,5 тис. стипендій на загальну суму у 96 млн євро.

Проекти Східного партнерства

Український контекст вишеградського головування Польщі

Передумови для співпраці В4 та України

Ще до початку головування Польщі у Вишеградській групі співпраця у багатосторонніх форматах В4+Україна протягом певного часу перебувала у стагнації. Після піку кооперації у 2014-2016 рр. 2017-2020 рр. відзначилися спадом як політичних консультацій, так і окремих форм безпосередньої співпраці України з групою. Частково це може бути пояснено погіршенням двосторонніх відносин між Україною та Угорщиною, що з другої половини 2017 року періодично призводить до політичних непорозумінь та дипломатичних демаршів. Зважаючи на консенсусний рівень прийняття рішень у групі, більшість з форматів В4+Україна було знято з порядку денного. Мінімальним стабільним «набором» співпраці залишались щорічна участь України у заходах В4+СхП на рівні міністрів закордонних справ та участь начальника Генерального штабу Збройних Сил України у нараді керівників генштабів Вишеградської групи.

З обранням на посаду президента України В. Зеленського члени В4 проявляли певний оптимізм щодо посилення процесу реформ в Україні, а також можливого залагодження українсько-угорського конфлікту.

Наприкінці 2019 року керівництво В4 висловлювало політичну підтримку новому президенту України у досягненні миру та проведенні необхідних реформ. На найвищому рівні досягнуто політичних домовленостей про посилення співпраці України з четвіркою під час головування Чехії.

Утім, плани не призвели до відновлення діалогу високого рівня частково через поширення пандемії, а частково через збереження напруженості у двосторонньому форматі спілкування Києва з Будапештом.

Загалом у програмі головування Польщі у Вишеградській групі на період 2020-2021 рр. Україна згадується п'ять разів. . Якщо їх тематично згрупувати, то

можна визначити три напрями, де Польща чітко декларує співпрацю В4 з Україною.

1. Два рази відсилання до України можна зустріти в описі Політики східного сусідства ЄС, а також ролі В4 у просуванні Східного партнерства.
2. Ще одна згадка міститься в ініціативах щодо розвитку телекомунікаційних мереж, де пропонується проводити переговори та моніторинг звільнення Україною частоти 700 MHz для потреб мобільного зв'язку. З цією метою пропонується створити спільний комітет держав В4.
3. Окремо Польща відзначає Україну, коли йдеться про координаційну діяльність В4 у стабілізації безпосереднього кола сусідів групи, а також під час консультацій щодо посилення співпраці НАТО серед інших з Україною та Грузією. Зважаючи на відсутність коротко- та середньострокових перспектив приєднання до НАТО, позиція Варшави полягає у наданні обом державам спеціального статусу (Програма розширених можливостей НАТО для України та План дій щодо членства для Грузії), а також у підтримці їх євроатлантичних амбіцій.

Східне партнерство

Частина спільних дій В4 щодо регіону Східного партнерства була започаткована ще під час головування Чехії у Вишеградській групі на початку 2020 року. У квітні 2020 року пройшла зустріч міністрів закордонних справ В4 з питань Східного партнерства, яка замінила планований захід у форматі В4+СхП. Під час зустрічі члени В4 зарезервували частину коштів Міжнародного Вишеградського фонду на подолання наслідків пандемії у країнах-партнерах у рамках програми V4 East Solidarity programme. Також учасниці групи підтримали пропозицію Європейської Комісії щодо переорієнтації 140 млн євро з фондів Європейської політики сусідства на нагальні потреби держав Східного партнерства.

У програмі головування Польщі у Вишеградській групі особлива увага сфокусована на регіоні Східного партнерства. Динамічний розвиток подій в Україні та Білорусі нині є ключовим, зокрема і в рамках Політики Східного сусідства ЄС. Залишається важливою задачею збільшення інтересу країн ЄС до регіону Східного партнерства. Ціллю головування Польщі у В4 було просування та розширення співпраці Вишеградської групи у напрямі підтримки розвитку Східного партнерства – незмінного довгострокового пріоритету четвірки, особливо в питаннях підвищення стійкості.

Програмний документ містить згадки про те, що Польща під час свого головування буде робити акцент на економічних аспектах співпраці В4+СхП.

Важливо, щоб країни В4 допомогли відновити календар підготовки та проведення саміту Східного партнерства, щоб вже наступний повноцінний саміт провести під час головування Чеської Республіки в Раді ЄС у 2022 році. Для Вишеградської групи важливим також є підтримка спроможностей України, Грузії та Молдови в імплементації угод про асоціацію з ЄС, у тому числі у частині поглиблених та всеохоплюючих зон вільної торгівлі.

У лютому 2021 року були проведені політичні консультації на рівні заступників міністрів В4 щодо політики Східного партнерства. Крім іншого, учасники висловили підтримку процесу імплементації Угоди про асоціацію між ЄС та Україною та наближення України до європейських структур на тлі засідання Ради асоціації ЄС – Україна в Брюсселі.

У квітні 2021 року в онлайн форматі була проведена зустріч міністрів закордонних справ В4 та Східного партнерства. У контексті підготовки до Саміту Східного партнерства сторони у спільній заяві відзначили необхідність визнання аспірацій до членства в ЄС для держав-партнерів, які мають такі амбіції та просунулися на шляху виконання двосторонніх угод про асоціацію. Позитивно, що під час цього засідання міністри закордонних справ України, Грузії та Молдови представили свій неофіційний документ з пропозиціями посилення роботи у форматі Тріо “асоційованих” країн у рамках чинного формату Східного партнерства.

В4+Україна

В Україні заходи, пов'язані з польським головуванням у В4, розпочалися 30 червня 2020 року із зустрічі заступника міністра закордонних справ України В. Боднара з послами держав В4 в Україні. У ході зустрічі представники В4 презентували спеціальну програму V4 East Solidarity programme, у рамках якої Міжнародний Вишеградський фонд спрямував 125 тис. євро на боротьбу з пандемією коронавірусу в Чернівецькій та Луганській областях.

Традиційними для відносин між Україною та Вишеградською групою є консультації у сфері оборони. У вересні 2020 року та у червні 2021 року відбулися зустрічі у форматі В4+Україна за участі Головнокомандувача Збройних Сил України Р. Хомчака. На зустрічах йшлося про безпекову ситуацію в регіоні Центральної та Східної Європи. Примітно, що цей формат зустрічі керівників штабів – один з небагатьох, який продовжується, попри занепад співпраці В4 з Україною за іншими тематичними напрямками.

У культурній сфері, попри пандемію та обмежені контакти між країнами регіону, за підтримки Польського інституту у жовтні 2020 року в Україні проходили Дні Вишеградського кіно.

На неурядовому рівні українські експерти долучились до онлайн обговорення Карпатської стратегії, що є частиною Ініціативи трьох морів, яку активно просуває Польща в регіональному контексті, у тому числі і через спільну активність у В4.

Силами посольства та генеральних консульств РП в Україні була проведена низка публічних заходів, присвячених 30 річниці від заснування Вишеградської групи. Утім, частину масових заходів довелося скасувати через посилення карантинних обмежень в Україні.

Заслугує на позитивну оцінку підтримка гуманітарних проєктів в Україні програмою V4 East Solidarity Programme у 2020-2021 рр. За рішенням міністрів закордонних справ Вишеградської групи та Республіки Корея до України було спрямовано 207 350 євро (123 950 євро на першому етапі + 83 400 євро на другому етапі) на протиепідеміологічну підтримку лікарень та пунктів надання медичної допомоги. Цей проєкт знаходився під патронатом послів держав В4.

East Solidarity Programm

Програма передбачала фінансову підтримку практичного посилення медичної, соціальної, економічної стійкості вразливих груп населення країн Східного партнерства, що постраждали від наслідків пандемії COVID-19.

Висновки та рекомендації

У нещодавно затвердженій Президентом України Стратегії зовнішньої політики України (2021 рік) відзначається, що активне використання українською стороною наявних багатосторонніх форматів, у тому числі і Вишеградської групи, сприятиме поліпшенню міжнародного безпекового середовища. Одночасно, Україна має посилювати взаємодію з державами В4 у напрямі трансферу досвіду інтеграції до ЄС та НАТО, підвищення рівня обороноздатності у регіоні Центрально-Східної Європи, реалізації спільних освітніх та гуманітарних проєктів.

На жаль, під час головування Польщі, стратегічного партнера України, у Вишеградській групі не справдилися сміливі очікування щодо нового вікна можливостей у посиленні кооперації В4 та України. Формування нового багаторічного бюджету ЄС, запеклі дискусії щодо справедливого розподілу фонду відновлення після кризи всередині ЄС, нові кліматичні та міграційні правила змусили Варшаву і партнерів зосередитись на внутрішньому європейському порядку денному. Буде справедливим зауважити, що для Вишеградської групи на сьогодні відносини з Україною не мають пріоритетного характеру, зважаючи на переважне фокусування групи на координації зусиль на рівні ЄС.

Водночас Україна також не бачить особливих перспектив відновлення стабільної співпраці з групою. У Києві як на офіційному, так і на експертному рівні В4 не сприймається як політично чи фінансово потужна регіональна платформа, яка може сприяти реалізації стратегічних інтересів України.

Симптоматично, що тема співпраці четвірки з Україною не знайшла свого відбиття у спільних заявах президентів України та Республіки Польща ні за результатами офіційного візиту до України А. Дуди наприкінці 2020 року, ні під час візиту польського глави держави до України в серпні 2021 року. У спільних документах та заявах згадується підтримка Польщею поглиблення співпраці України з ініціативою Тримор'я, співпраця у рамках Люблінського трикутника, однак заяви не містять жодної згадки про Вишеградську групу та її потенціал для підтримки європейських та євроатлантичних амбіцій офіційного Києва. Це – ще одне свідчення того, що і Київ, і Варшава не вбачають серйозних перспектив для активізації формату В4+Україна ні на найвищому рівні, ні на рівні міністерств і

відомств. Консенсусний формат прийняття рішень на рівні В4 за участі Будапешта не дозволяє просувати амбіційні політичні ініціативи за участю України.

На поточному етапі побудови відносин України з сусідами-членами В4 доводиться констатувати, що потенціал групи залишається невичерпаним, а політична воля всіх учасників цієї регіональної кооперації не дозволяє його вповні операціоналізувати. У цьому контексті, зовнішньополітичним акторам на рівні України та країн В4 варто зосередитись на наступному:

Формат В4+Україна

1. Першочергово для досягнення відчутного поступу в розвитку формату В4+Україна перед офіційним Києвом стоїть завдання щодо залагодження конфліктних ситуацій у двосторонніх відносинах насамперед з Будапештом, який готовий блокувати політичний діалог України з міжнародними партнерами, залишаючи в дії лише технічний та операційний рівень співпраці. Без цього не варто очікувати на активне запрошення України до різноформатних консультацій високого рівня, особливо під час головування Будапешта у Вишеградській групі, що розпочалося у липні 2021 р.
2. Для України було б важливим брати участь у засіданнях глав урядів В4, які присвячені зовнішньополітичним питанням, особливо регіонального значення. Наприклад, у вересні 2020 року саміт глав урядів В4 у Любліні тематично був сфокусований на питаннях внутрішньополітичної кризи у Білорусі. Ця тема є важливою і для України, про що може свідчити спільна заява міністрів закордонних справ Люблінського трикутника (Україна, Польща, Литва). Наразі саме питання співпраці на рівні голів урядів є недоопрацьованим з української сторони та безпосередньо залежить від налагодження стабільної співпраці на двосторонньому рівні. Позитивно у цьому напрямі можна оцінити зустріч прем'єр-міністрів Д. Шмигала та М. Моравецького на полях Економічного Форуму в Польщі на початку вересня 2021 р.
3. Члени В4 на рівні голів держав і урядів взяли участь в інавгураційному саміті Кримської платформи у серпні 2021 року та висловили свою політичну підтримку вказаному міжнародному проєкту. Зважаючи на попередню пропозицію керівництва України, країни В4 могли б очолити одну з п'яти створених робочих груп Кримської платформи, до прикладу, з питань прав людини та міжнародного гуманітарного права. Водночас Міжнародний Вишеградський фонд міг би долучитись до наповнення Фонду Експертної мережі Кримської платформи.

4. Важливим секторальним напрямом співпраці має стати цифровий порядок денний на тлі прийняття Цифрової декларації на рівні голів урядів Вишеградської групи. Київ реалізує ініціативу поглибленої співпраці з ЄС у цифровій сфері. До прикладу, у 2020 році було підписано Угоду про фінансування заходу "Підтримка ЄС для електронного урядування та цифрової економіки в Україні" на суму 25 млн євро. Однак позитивний досвід країн В4 у реалізації GovTech також може стати помічним у розбудові електронної демократії в Україні, а спільні координаційні та дослідницькі ініціативи слугували б процесу інтеграції України до цифрового простору ЄС.

Розширені формати В4+Україна+

5. Для України представляє інтерес відновлення роботи формату В4+Балтія 3+Україна, особливо на рівні оборонної та безпекової співпраці. Розширення такого співробітництва не тільки на представників генеральних штабів, а й на оперативні командування та окремі бригади дозволить визначити конкретні алгоритми спільних дій у разі надзвичайних ситуацій. Багато в чому це могло б слугувати географічним розширенням тих цілей, які перед собою ставлять учасники Люблінського трикутника.
6. Саміт Східного партнерства, який попередньо запланований на грудень 2021 року в онлайн форматі, має стати визначальним для наступного середньострокового періоду політики Східного партнерства. Україні, Молдові та Грузії доцільно наголошувати на необхідності розширення та поглиблення сфер секторальної інтеграції з ЄС. На рівні В4 можна говорити про доцільність співпраці у форматі 4+3 з країнами, що підписали угоди про асоціацію з ЄС. Видається, що саме ці партнери найбільше зацікавлені у безпосередньому трансфері досвіду членів Вишеградської групи щодо європейської та євроатлантичної інтеграції.